

O'SMIRLIK YOSHIDAGI O'G'IL VA QIZLARNING O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

D.T.Homidova¹

1. Buxoro davlat tibbiyot instituti davolash ishi yo'nalishi tyutori, E-mail: Homidovadilrabo11@gmail.com, Orcid: 0009-0007-4271-2865

Mas'ul muallif: Homidova Dilrabo Tolibovna, Buxoro davlat tibbiyot instituti davolash ishi yo'nalishi tyutori, E-mail: Homidovadilrabo11@gmail.com, Orcid: 0009-0007-4271-2865.

Accepted: 11 Avgust 2026
Published: 11 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Homidova, D. T. O'SMIRLIK YOSHIDAGI O'G'IL VA QIZLARNING O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI / D. T. Homidova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 7, № 2. — B. 261–265.

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'smirlik yoshidagi o'g'il va qizlarning o'ziga xos psixologik xususiyatlari pedagogik-psixologik nuqtayi nazardan tahlil qilingan. O'smirlik davrida yuz beradigan biologik, kognitiv, emotsional va ijtimoiy o'zgarishlarning shaxs rivojlanishiga ta'siri ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, o'g'il va qizlarning psixologik rivojlanishidagi umumiy va farqli jihatlar qiyosiy tahlil qilinib, ta'lim-tarbiya jarayonida individual yondashuvning ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari o'smirlarning psixologik salomatligini mustahkamlash, ularning barkamol shaxs sifatida shakllanishini qo'llab-quvvatlash hamda pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: o'smirlik davri, pedagogik psixologiya, yosh psixologiyasi, shaxs rivojlanishi, gender xususiyatlari, emotsional rivojlanish, kognitiv rivojlanish, ijtimoiylashuv, ta'lim-tarbiya, individual yondashuv.

СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЮНОШЕЙ И ДЕВУШЕК ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В статье рассматриваются психологические особенности мальчиков и девочек подросткового возраста с психолого-педагогической точки зрения. На основе научных источников раскрывается влияние биологических, когнитивных, эмоциональных и социальных изменений на развитие личности подростков. Проведен сравнительный анализ общих и отличительных особенностей психологического развития мальчиков и девочек, а также обоснована значимость индивидуального подхода в образовательном процессе. Полученные результаты могут быть использованы для совершенствования учебно-воспитательной деятельности и укрепления психологического благополучия подростков.

Ключевые слова: подростковый возраст, педагогическая психология, возрастная психология, развитие личности, гендерные особенности, эмоциональное развитие, когнитивное развитие, социализация, образование, индивидуальный подход.

SPECIFIC PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ADOLESCENT BOYS AND GIRLS

Abstract. This article examines the psychological characteristics of adolescent boys and girls from the perspective of educational psychology. It analyzes the impact of biological, cognitive, emotional, and social changes on personality development during adolescence based on scientific literature. The study compares the common and distinctive psychological characteristics of boys and girls and emphasizes the importance of an individual approach in the educational process. The findings contribute to improving adolescents' psychological well-being and enhancing the effectiveness of educational practice.

Keywords: adolescence, educational psychology, developmental psychology, personality development, gender characteristics, emotional development, cognitive development, socialization, education, individual approach.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash hamda ularning intellektual va ma'naviy salohiyatini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqsadlarga erishishda o'smirlik davrining psixologik xususiyatlarini chuqur o'rganish alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan o'smirlik davrida shaxsning dunyoqarashi, qadriyatlar tizimi, mustaqil fikrlashi, ijtimoiy munosabatlari hamda kasbiy yo'nalishi shakllana boshlaydi.

O'smirlik davri inson ontogenezinining murakkab bosqichlaridan biri bo'lib, odatda 11–18 yosh oralig'ini qamrab oladi. Mazkur davr organizmda yuz beradigan jadal fiziologik o'zgarishlar, jinsiy yetilish, markaziy asab tizimining takomillashuvi hamda psixik jarayonlarning sifat jihatidan yangi bosqichga o'tishi bilan tavsiflanadi. Natijada o'smirda o'zini anglash, mustaqillikka intilish, tengdoshlari bilan muloqotga ehtiyojning ortishi, emotsional beqarorlik va o'z shaxsiga nisbatan tanqidiy munosabat kabi psixologik holatlar

kuzatiladi.

Pedagogik psixologiya nuqtayi nazaridan mazkur yosh davrining xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, ularning shaxsiy salohiyatini rivojlantirish hamda sog'lom psixologik muhitni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, o'g'il va qizlarning psixologik rivojlanishidagi o'ziga xos jihatlarni inobatga olish pedagogik faoliyat samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi o'smirlarning psixologik rivojlanishiga yangi omillarni olib kirdi. Virtual muloqotning ortishi, axborot oqimining ko'payishi hamda raqamli muhitning kengayishi yoshlarning qadriyatlarini, xulq-atvori va emotsional holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli o'smirlarning psixologik rivojlanish qonuniyatlarini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tadqiq etish dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. O'smirlik davri psixologiyasi rivojlanish psixologiyasi va pedagogik psixologiyaning eng muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur masala bo'yicha ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar ilmiy izlanishlar olib borganlar.

L.S. Vigotskiy shaxs rivojlanishining madaniy-tarixiy nazariyasini ishlab chiqib, psixik rivojlanishda ijtimoiy muhit va ta'limning yetakchi o'rnini asoslab bergan. Olimning fikricha, bolaning rivojlanishi kattalar va tengdoshlari bilan hamkorlik faoliyati jarayonida amalga oshadi. O'smirlik davrida esa mazkur hamkorlik shaxsning ijtimoiy yetukligini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

J. Piaget o'zining kognitiv rivojlanish nazariyasida o'smirlik davrini formal-operatsion tafakkur bosqichi sifatida tavsiflaydi. Mazkur bosqichda o'smir abstrakt tushunchalar bilan fikrlash, nazariy xulosalar chiqarish, muammolarni tahlil qilish va ilmiy farazlar ilgari surish qobiliyatiga ega bo'ladi.

E. Eriksonning psixosozial rivojlanish nazariyasiga ko'ra, o'smirlik davrining asosiy vazifasi shaxsiy identifikatsiyani shakllantirishdan iborat. Ushbu davrda inson o'zining hayotiy maqsadlari, qadriyatlarini va jamiyatdagi o'rnini aniqlashga intiladi. Mazkur jarayon muvaffaqiyatli kechganda barkamol va ijtimoiy faol shaxs shakllanadi.

Respublikamiz olimlari E.G. G'oziyev, M.G. Davletshin, V.M. Karimova, G.B. Shoumarov va boshqa tadqiqotchilar yosh psixologiyasi hamda pedagogik psixologiya yo'nalishida o'smirlarning individual-psixologik rivojlanish qonuniyatlarini ilmiy asosda yoritganlar. Ularning ilmiy ishlari ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash, psixologik qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish hamda o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot pedagogik psixologiyaning zamonaviy metodologik tamoyillari hamda shaxs rivojlanishiga oid ilmiy-nazariy yondashuvlar asosida amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, analiz va sintez, umumlashtirish hamda ilmiy manbalarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Mavzuga oid mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy asarlari, monografiyalari, dissertatsiyalari hamda ilmiy maqolalari tahlil qilinib, ularda keltirilgan nazariy qarashlar o'zaro qiyoslandi. Shuningdek, o'smirlik davrida psixologik rivojlanishga ta'sir etuvchi biologik, ijtimoiy, pedagogik va psixologik omillar kompleks yondashuv asosida tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida o'smirlik yoshidagi o'g'il va qizlarning psixologik rivojlanishida kuzatiladigan umumiy va o'ziga xos xususiyatlar aniqlanib, ularning shaxs sifatida shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar ilmiy jihatdan asoslandi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim muhitida o'smirlarning emotsional holati, ijtimoiy munosabatlari, o'zini anglash jarayoni va motivatsiyasining shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar pedagogik psixologiya nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Tadqiqotda nazariy xulosalarni umumlashtirish orqali o'smirlar bilan ishlashda qo'llanilishi mumkin bo'lgan pedagogik-psixologik yondashuvlar ishlab chiqildi.

Tadqiqotning metodologik asosini L.S. Vigotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi, J. Piagetning kognitiv rivojlanish konsepsiyasi, E. Eriksonning psixosozial rivojlanish nazariyasi hamda A.N. Leontevning faoliyat nazariyasi tashkil etdi. Ushbu nazariy yondashuvlar o'smirlik davridagi psixologik rivojlanish jarayonlarini biologik, kognitiv va ijtimoiy omillar o'zaro bog'liqligida tahlil qilish imkonini berdi. Mazkur metodologik asos tadqiqot natijalarining ilmiy ishonchliligini ta'minlashga hamda o'smirlarning psixologik xususiyatlarini pedagogik amaliyot nuqtayi nazaridan chuqurroq yoritishga xizmat qildi.

O'smirlik davrining psixologik tavsifi. O'smirlik davri shaxsning bolalikdan kattalik sari o'tish bosqichi bo'lib, psixik rivojlanishning sifat jihatidan yangi pog'onasini ifodalaydi. Mazkur davr odatda 11–18 yosh oralig'ini qamrab oladi va inson hayotidagi eng murakkab hamda mas'uliyatli rivojlanish bosqichlaridan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda organizmda kechayotgan jadal fiziologik va gormonal o'zgarishlar psixik jarayonlarning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'smirlik davrida organizmning jismoniy o'sishi tezlashadi, markaziy asab tizimi takomillashadi, jinsiy yetilish jarayoni yakuniga yetib boradi. Mazkur biologik o'zgarishlar shaxsning ruhiy holati, emotsional kechinmalari va xulq-atvorida ham muhim o'zgarishlarni yuzaga keltiradi.

Ushbu davrning muhim psixologik xususiyatlaridan biri o'z-o'zini anglash jarayonining jadallashishidir. O'smir o'z shaxsiga nisbatan yangicha munosabatni shakllantiradi, o'z imkoniyatlari, qobiliyatlari va kamchiliklarini baholashga harakat qiladi. Unda mustaqil qaror qabul qilish, shaxsiy fikrini himoya qilish, o'z hayotiy maqsadlarini belgilash va jamiyatdagi o'rnini topishga intilish kuchayadi. Shu bilan birga, o'zini kattalar qatorida ko'rishga bo'lgan ehtiyoj ortadi, bu esa ayrim hollarda ota-onalar va pedagoglar bilan fikrlar to'qnashuviga sabab bo'lishi mumkin.

Mazkur yosh davrida bilish jarayonlari ham sezilarli darajada takomillashadi. O'quvchilarda abstrakt tafakkur, mantiqiy fikrlash, tahlil va sintez qilish, umumlashtirish hamda sabab-oqibat bog'liqliklarini aniqlash qobiliyatlari rivojlanadi. Ular muammoli vaziyatlarni mustaqil tahlil qilish, o'z fikrini asoslash va turli nuqtayi nazarlarni solishtirishga

qodir bo'ladilar. Xotira, diqqat va nutq jarayonlari ham yangi sifat bosqichiga ko'tarilib, o'quv faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli ta'lim jarayonida muammoli ta'lim, interfaol metodlar va ijodiy topshiriqlardan foydalanish o'smirlarning intellektual salohiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

O'smirlik davrida emotsional sohada ham jiddiy o'zgarishlar kuzatiladi. Hissiyotlarning tez almashishi, kayfiyatning beqarorligi, ta'sirchanlikning ortishi va tashqi omillarga yuqori sezgirlik mazkur davrning xarakterli belgilaridan hisoblanadi. O'smirlar muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlikni chuqur his qiladilar, atrofdagilarning fikriga nisbatan sezgir bo'ladilar hamda o'zlariga berilgan bahoni juda muhim deb hisoblaydilar. Ayrim hollarda emotsional zo'riqish, xavotir, o'ziga ishonchsizlik yoki tajovuzkorlik kabi holatlar ham kuzatilishi mumkin. Bu esa pedagog va ota-onalardan o'smirlarga nisbatan sabr-toqatli, tushunuvchan va individual yondashuvni talab etadi.

O'smirlik davrining yana bir muhim jihati ijtimoiy munosabatlarning mazmunan o'zgarishidir. Ushbu bosqichda tengdoshlar bilan muloqot yetakchi faoliyatga aylanadi. O'smir o'z tengdoshlari orasida obro' qozonishga, jamoada o'z o'rnini topishga va ijtimoiy mavqeini mustahkamlashga intiladi. Do'stlik, o'zaro ishonch, hamkorlik va jamoaga mansublik hissi shaxs rivojlanishining muhim omiliga aylanadi. Shu bilan birga, tengdoshlar ta'sirining kuchayishi ayrim hollarda salbiy odatlar yoki nomaqbul xatti-harakatlarning shakllanishiga ham sabab bo'lishi mumkin. Shu bois o'smirlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularni sport, san'at, ilmiy va ijodiy faoliyatga jalb etish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ham o'smirlar psixologiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali olinayotgan axborotlar ularning dunyoqarashi, qadriyatlar va xulq-atvoriga ijobiy hamda salbiy ta'sir etishi mumkin. Bir tomondan, raqamli texnologiyalar bilim olish imkoniyatlarini kengaytirsa, ikkinchi tomondan, internetga qaramlik, kiberbulling, virtual muloqotning haddan tashqari ortishi va emotsional zo'riqish kabi muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli o'smirlarda media savodxonlikni shakllantirish, ulardan raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish bugungi pedagogik psixologiyaning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, o'smirlik davri shaxs rivojlanishining biologik, psixologik va ijtimoiy omillari o'zaro uyg'unlashadigan muhim bosqichdir. Mazkur davrning psixologik xususiyatlarini chuqur o'rganish va ta'lim-tarbiya jarayonida ulardan samarali foydalanish o'smirlarning barkamol shaxs sifatida shakllanishi, ularning ijtimoiy moslashuvi hamda kelajakdagi muvaffaqiyatli faoliyati uchun mustahkam zamin yaratadi.

O'smir o'g'il bolalarning psixologik xususiyatlari. O'smir o'g'il bolalarning psixologik rivojlanishida mustaqillikka intilish ustuvor o'rin egallaydi. Ular o'z fikrini erkin ifoda etishga, qarorlarni mustaqil qabul qilishga va kattalar bilan teng huquqli munosabat o'rnatishga harakat qiladilar. Mazkur jarayon ayrim hollarda ota-onalar va pedagoglar bilan kelishmovchiliklarning yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin.

O'g'il bolalarda jismoniy rivojlanishning jadallashuvi o'ziga bo'lgan ishonchning ortishiga xizmat qilishi bilan birga, ba'zan tajovuzkorlik, keskinlik yoki xavf-xatarga moyillikni ham kuchaytiradi. Tengdoshlari orasida obro' qozonish, liderlik qilish va o'z imkoniyatlarini namoyish etishga intilish ular uchun muhim ehtiyojlardan biri hisoblanadi. Shu sababli sport, ijodiy faoliyat va ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish o'g'il bolalarning ijobiy shaxsiy sifatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Jadval 1.

O'smirlik yoshidagi o'g'il va qizlarning asosiy psixologik xususiyatlari hamda ularga mos pedagogik yondashuvlar

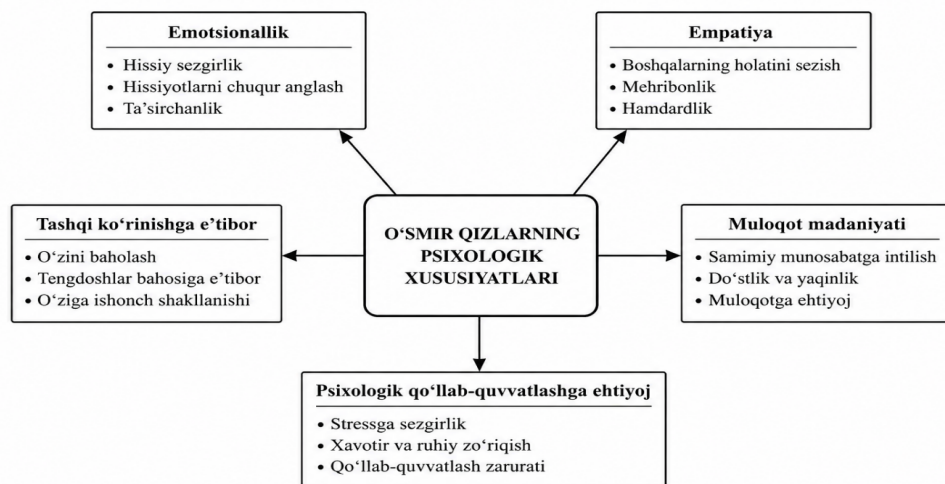
Psixologik xususiyat	Namoyon bo'lishi	Pedagogik yondashuv
Mustaqillik	Erkin fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish	Mas'uliyat va mustaqillikni qo'llab-quvvatlash
Liderlik	Jamoa yetakchi bo'lishga intilish	Guruh ishlari va sport faoliyati
Emotsionallik	Hissiyotlarni yashirish, keskinlik	Psixologik qo'llab-quvvatlash
Muloqot	Tengdoshlar bilan yaqin munosabat	Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish
O'zini baholash	O'z imkoniyatlarini baholashga intilish	Rag'batlantirish va individual yondashuv

Pedagogik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, ko'plab o'smir o'g'il bolalar o'z his-tuyg'ularini ochiq ifoda etishga qiynaladilar. Natijada ichki kechinmalar ayrim hollarda tajovuzkorlik yoki befarqlik ko'rinishida namoyon bo'lishi mumkin. Shu sababli ularda emotsional intellektni rivojlantirish, muloqot madaniyatini shakllantirish va nizolarni tinch yo'l bilan hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biridir.

O'smir qizlarning psixologik xususiyatlari. Qizlarda psixologik va emotsional rivojlanish odatda nisbatan erta boshlanadi. Ular o'z his-tuyg'ularini chuqurroq anglaydilar va boshqalarning hissiy holatini tezroq sezadilar. Shu sababli qizlarda empatiya, mehribonlik va yaqin insonlar bilan samimiy munosabatlarni saqlashga intilish kuchliroq namoyon bo'ladi.

Mazkur davrda qizlarning o'z tashqi ko'rinishiga bo'lgan e'tibori ortadi. Ular tengdoshlari tomonidan qanday baholanishiga katta ahamiyat beradilar. Bu holat o'ziga ishonchning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lsa-da, ayrim vaziyatlarda xavotir, o'zidan qoniqmaslik yoki ruhiy zo'riqishning yuzaga kelishiga ham sabab bo'ladi.

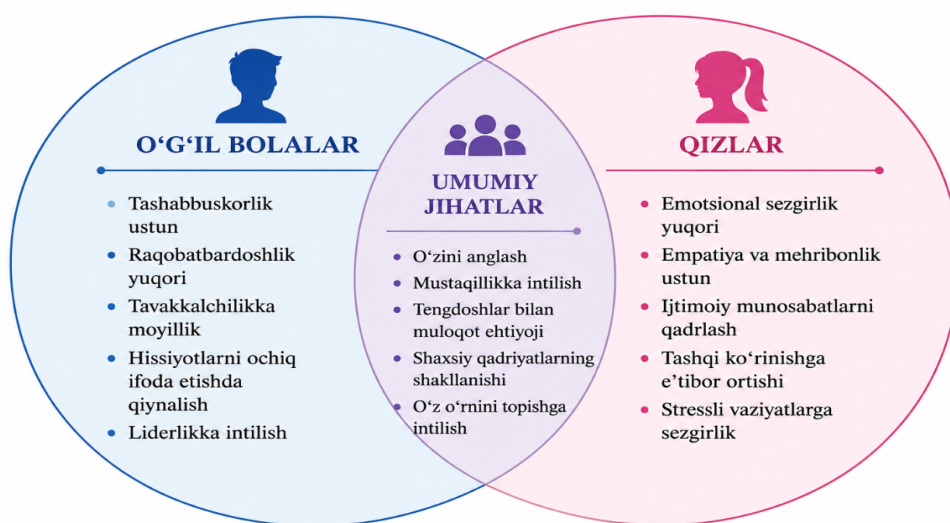
Pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, qizlarda muloqot madaniyati, mas'uliyat hissi va o'quv faoliyatiga nisbatan ijobiy munosabat ko'proq uchraydi. Shu bilan birga, ular stressli vaziyatlarga nisbatan sezgirroq bo'lganliklari sababli psixologik qo'llab-quvvatlashga ko'proq ehtiyoj sezadilar. Ota-onalar va pedagoglarning samimiy munosabati, rag'batlantirishi hamda ijobiy motivatsiyasi qizlarning sog'lom psixologik rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

1-rasm. O'smir qizlarning psixologik xususiyatlari (konseptual xarita)

O'g'il va qizlarning psixologik rivojlanishidagi o'xshash va farqli jihatlar. O'smir o'g'il va qizlarning psixologik rivojlanishida umumiy qonuniyatlar mavjud bo'lsa-da, ayrim farqlar ham kuzatiladi. Har ikkala jins vakillarida ham o'zini anglash, mustaqillikka intilish, tengdoshlar bilan muloqot qilish ehtiyojining ortishi va shaxsiy qadriyatlarining shakllanishi kuzatiladi. Biroq ushbu jarayonlarning namoyon bo'lish darajasi va shakli individual hamda gender xususiyatlariga qarab farqlanadi.

O'g'il bolalarda tashabbuskorlik, raqobatbardoshlik va tavakkalchilik ko'proq namoyon bo'lsa, qizlarda emotsional barqarorlikka ehtiyoj, empatiya va ijtimoiy munosabatlarni qadrlash ustunlik qiladi. Shu bilan birga, bu farqlar mutlaq emas. Oila muhiti, tarbiya uslubi, ta'lim sifati, madaniy qadriyatlar va individual psixologik xususiyatlar har bir o'smarning rivojlanishiga o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi.

2-rasm. O'smir o'g'il va qizlarning psixologik rivojlanishidagi o'xshash va farqli jihatlar (Venn diagrammasi)

Tadqiqot natijalari va muhokama. Tadqiqot davomida tahlil qilingan ilmiy manbalar o'smirlik davri shaxs rivojlanishining eng muhim bosqichlaridan biri ekanligini tasdiqlaydi. Mazkur davrda biologik, psixologik va ijtimoiy omillar o'zaro uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi. Gormonal o'zgarishlar natijasida emotsional holatning beqarorlashuvi, mustaqillikka intilishning kuchayishi, o'zini anglash jarayonining jadallashuvi hamda tengdoshlar bilan munosabatlarning yetakchi o'rin egallashi o'smir psixologiyasining asosiy xususiyatlari hisoblanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'g'il bolalarda tashabbuskorlik, liderlik, raqobatbardoshlik va mustaqil qaror qabul qilishga moyillik yuqori darajada namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, ularda emotsiyalarni boshqarish ko'nikmalari yetarli darajada shakllanmaganligi sababli ayrim hollarda tajovuzkorlik, impulsivlik yoki ziddiyatli vaziyatlarga moyillik kuzatilishi mumkin. Mazkur holatlarni bartaraf etishda pedagog va psixologlarning individual yondashuvi, ijobiy motivatsiya hamda samarali muloqot usullaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Qizlarda esa emotsional sezgirlik, empatiya, mas'uliyat hissi va ijtimoiy munosabatlarga yo'naltirilganlik nisbatan yuqori rivojlangan bo'ladi. Biroq ular tashqi baholarga sezgirroq bo'lib, o'ziga nisbatan tanqidiy munosabatni ko'proq namoyon etadilar. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarda yaratilayotgan ideal obrazlar ayrim qizlarda o'zini past baholash, xavotir va ruhiy zo'riqishning kuchayishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois ta'lim muassasalarida psixologik profilaktika ishlarini tizimli ravishda tashkil etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Pedagogik nuqtayi nazardan olib qaralganda, o'smirlarning yosh va individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish ularning bilim olish motivatsiyasini oshirish, ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish hamda sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha metodi, hamkorlikda o'qitish va refleksiya usullaridan foydalanish o'smirlarning bilish faolligini oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

Xulosa. O'smirlik davri shaxs rivojlanishining eng murakkab va mas'uliyatli bosqichlaridan biri bo'lib, ushbu davrda yuz beradigan biologik, psixologik va ijtimoiy o'zgarishlar insonning keyingi hayotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'g'il va qizlarning psixologik rivojlanishida ayrim o'ziga xos farqlar mavjud bo'lsa-da, ularning barchasi sog'lom ijtimoiy muhit, sifatli ta'lim va samarali tarbiya orqali barkamol shaxs sifatida shakllanish imkoniyatiga ega.

Pedagogik psixologiya nuqtayi nazaridan o'smirlarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning emotsional holatini muntazam kuzatib borish, ijobiy motivatsiyani shakllantirish hamda pedagog, psixolog va ota-onalar hamkorligini kuchaytirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biridir. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning o'smirlar psixologiyasiga ta'sirini hisobga olgan holda media savodxonlikni rivojlantirish ham bugungi kunning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi.

Kelgusida mazkur yo'nalishda eksperimental tadqiqotlar o'tkazish, turli yosh guruhlaridagi o'smirlarning psixologik rivojlanish dinamikasini qiyosiy tahlil qilish hamda pedagogik-psixologik korreksion dasturlar samaradorligini baholash ilmiy izlanishlarning istiqbolli yo'nalishlaridan biri bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Davletshin M. G. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
- [2] Erikson E. Bolalik va jamiyat / o'zbek tiliga tarjima. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
- [3] G'ozdiyev E. G'. Ontogenez psixologiyasi. – Toshkent: Noshir, 2018.
- [4] G'ozdiyev E. G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2020.
- [5] Karimova V. M. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
- [6] Karimova V. M. Psixologiya. – Toshkent: Tafakkur Bo'stoni, 2021.
- [7] Leontev A. N. Faoliyat. Ong. Shaxs / o'zbek tiliga tarjima. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
- [8] Mahmudov M. I. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan, 2020.
- [9] Musurmonova O. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Tafakkur, 2019.
- [10] Muxamedov G'. I. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2021.
- [11] O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun: O'RQ-637-son. – Toshkent, 2020.
- [12] O'zbekiston Respublikasi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
- [13] O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent, 2020.
- [14] O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida: PF-158-son Farmoni. – Toshkent, 2023.
- [15] Piaget J. Bola tafakkuri va intellekt rivojlanishi / o'zbek tiliga tarjima. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.